

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра маркетингу, менеджменту та підприємництва

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи

Антон Пантелеймонов

“ 30 ” червня 2021 р.

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА З ДИСЦИПЛІНИ

«МЕТОДОЛОГІЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»

рівень вищої освіти	<u>Другий (магістерський) рівень вищої освіти</u>
галузь знань	<u>07 Управління та адміністрування</u>
спеціальність	<u>076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність</u>
освітньо-професійна	
програма	<u>Підприємництво, торгівля та біржова діяльність</u>
спеціалізація	<u>Підприємництво, торгівля та біржова діяльність</u>
вид дисципліни	<u>обов'язкова</u>
факультет	<u>Економічний</u>

2021 / 2022 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою економічного факультету ХНУ імені В. Н. Каразіна «24» червня 2021 року, протокол № 8

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: О.В. Козирєва – професор кафедри маркетингу, менеджменту та підприємництва ХНУ імені В. Н. Каразіна, д.е.н., професор.

Програму схвалено на засіданні кафедри маркетингу, менеджменту та підприємництва ХНУ імені В. Н. Каразіна

Протокол від «22» червня 2021 року №16

Завідувач кафедри маркетингу, менеджменту та підприємництва
ХНУ імені В. Н. Каразіна

_____ (підпис)

Вікторія СВТУШЕНКО
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми
Підприємство, торгівля та біржова діяльність

Гарант освітньо-професійної програми

Ірина ГОНТАРЕВА
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-методичною комісією економічного факультету ХНУ імені В. Н. Каразіна

Протокол від «23» червня 2021 року № 9

Голова науково-методичної комісії економічного факультету ХНУ імені В. Н. Каразіна

_____ (підпис)

Вікторія СВТУШЕНКО
(прізвище та ініціали)

Фахову експертизу здійснювала Заступник директора Науково-дослідного центру «Індустріальних проблем розвитку» НАН України д.е.н., професор Хаустова В.Є. (відгук-рецензія)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки другий (магістерський) рівень спеціальності (напряму) 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» спеціалізації «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є формування професійних компетентностей з методології, методу та процесу, методичного забезпечення науково-дослідної роботи магістрів, проведення наукових досліджень та впровадження їх результатів у практичну підприємницьку діяльність.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни:

опанування елементів дослідницької діяльності, методики наукової творчості;

набуття вмінь формулювання задач та робочих гіпотез науково-дослідної роботи;

розвиток практичних навичок щодо добору й аналізу необхідної інформації за темою наукового дослідження;

проведення теоретичних і практичних досліджень, перевірка гіпотези та прийняття рішення;

удосконалення навичок щодо обробки, формулювання висновків, оформлення результатів наукових досліджень та їх правового захисту.

1.3. Кількість кредитів

4 кредити ЄКТС

1.4. Загальна кількість годин: 120 год.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни

Нормативна	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	1-й
Семестр	
1-й	1-й
Лекції	
16 год.	6 год.
Практичні, семінарські заняття	
16 год.	2 год.

Самостійна робота, у тому числі	
88 год.	112 год.
Індивідуальні завдання	
год.	

1.6. Заплановані результати навчання

1. Визначати, аналізувати проблеми підприємництва, торгівлі і біржової діяльності та розробляти заходи щодо їх вирішення.
2. Застосовувати бізнес-комунікації для підтримки взаємодії з представниками різних професійних груп.
3. Застосовувати сучасні дослідницькі технології та методи досліджень у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності
4. Планувати та виконувати навчальне консультування в сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності

Компетентності за ОП

Компетентності ОП	Складові компетентностей
ЗК 2. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми	Визначати, аналізувати проблеми підприємництва, торгівлі і біржової діяльності та розробляти заходи щодо їх вирішення.
ЗК 4. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності)	Застосовувати бізнес-комунікації для підтримки взаємодії з представниками різних професійних груп
СК 6. Здатність обирати і використовувати загальнонаукові та спеціальні методи для проведення прикладних досліджень у сфері підприємницької, торговельної та біржової діяльності	Застосовувати сучасні дослідницькі технології та методи досліджень у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності
СК 8. Здатність до планування, організації та проведення навчального консультування в сфері підприємництва, торгівлі та/або біржової діяльності	Планувати та виконувати навчальне консультування в сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Методологічні засади наукового дослідження

Тема 1. Роль і завдання науки в сучасних умовах

Сутність та ознаки науки. Основні складові системи наукових знань: абстракції, принципи, наукові закони, теорія. Функції, мета, завдання науки. Основні елементи науки: об'єкт, суб'єкт, наукова діяльність суб'єкта. Сутність пізнання, його види: чуттєве і раціональне. Поняття як основна ланка створення системи наукового знання. Форми мислення: судження,

висновок. Класифікація наук за Ф. Енгельсом, Б.М. Кедровим, Л.Г. Джахаєм. Класифікація секторів науки у статистичних збірниках. Класифікація наук в залежності від сфери, предмету, об'єкту і методу пізнання. Класифікація так званих «стикових» наук. Класифікація наук, затверджена Міністерством освіти і науки України, Державним комітетом у справах науки і технологій України.

Тема 2. Організація науково-дослідної роботи в Україні

Вищий науковий центр держави, його функції та основні ланки. Необхідність існування та призначення державних галузевих академій, недержавних спеціалізованих академій, галузевих НДІ. Наукові ступені в українській системі освіти і науки. Вчені звання: професор, доцент, старший науковий співробітник, вимоги до набуття. Аспірантура і докторантура як основні форми підготовки науково-педагогічних і наукових кадрів. Вимоги і методика написання фахового вступного реферату до аспірантури. Види навчально-дослідної роботи студента: реферат, курсова робота (реферативна, дослідницька), дипломна робота (дипломний проект), магістерська робота.

Тема 3. Структурне розуміння методології наукового дослідження

Сутність наукового дослідження, риси, що відрізняють наукове дослідження від ненаукового. Класифікація наукових досліджень за: цільовим призначенням і метою; частотою виконання; методом дослідження; обсягом дослідження; ступенем важливості; джерелом фінансування; терміном виконання; місцем проведення. Фундаментальна або філософська методологія. Стадії науково-дослідного процесу: організаційна, дослідна, завершальна. Етапи наукового дослідження. Методологія наукових досліджень, її функції. Форми результатів теоретичного дослідження: закон, теорія, наукова гіпотеза. Загальнонаукові принципи дослідження.

Тема 4. Основні методи наукових досліджень та їх характеристика

Основні методи, які використовуються на емпіричному рівні дослідження: спостереження, порівняння, вимірювання, експеримент, абстрагування, аналіз і синтез. Моделювання як метод наукового дослідження. Експеримент як метод емпіричного дослідження, класифікація експериментів. Методологія експериментальних досліджень. Загальні вимоги до проведення експерименту. Типові помилки в ході проведення експерименту. Робоче місце експериментатора та організація експерименту. Наукове прогнозування як метод дослідження: зміст, основні види та технології здійснення. Планування як функція прогнозування. Економіко – математичні методи в наукових дослідженнях. Застосування логічних законів і правил. Системний підхід, його основні принципи.

Тема 5. Вибір, етапи та економічна ефективність наукового дослідження

Інформаційні, аналогові та гіпотетичні наукові проблеми. Тема як частина наукової проблеми, теоретичні, методологічні та організаційні теми. Етапи процесу формування теми дослідження. Порядок здійснення наукового дослідження: вибір теми дослідження; проблемної ситуації, яка зумовлює необхідність проведення дослідження; визначення об'єкта і предмета; структурний (логічний) аналіз об'єкта; визначення мети й основних завдань дослідження; обґрунтування робочих гіпотез.

Розділ 2. Організація та оформлення результатів науково-дослідної роботи

Тема 6. Інформаційне забезпечення наукових досліджень

Інформація, її види. Економічна інформація, її класифікація. Джерела інформації: наукові документи або документи науково-технічної інформації, навчальні матеріали, наукові матеріали, нормативні матеріали, статистичні матеріали, інші матеріали. Інформаційне забезпечення, його класифікація. Пошук необхідної інформації. Пошук інформації в бібліотеці, мережі Інтернет. Порядок обробки та групування інформації. Правила складання бібліографічного опису для списку літературних джерел. Розташування бібліографічних описів у списках літератури. Правила наведення цитат і бібліографічних посилань у текстах наукових праць. Некоректне використання наукових літературних джерел. Ознаки плагіату.

Тема 7. Курсові і кваліфікаційна роботи: вимоги до оформлення, захист

Кваліфікаційна наукова робота. Критерії оцінювання курсових робіт. Випускна кваліфікаційна робота. Структура кваліфікаційної роботи. Основні прийоми наукових узагальнень, формування висновків і рекомендацій за результатами досліджень. Критерії вибору теми дослідження. Загальні рекомендації щодо формування теми дослідження. План магістерської наукової роботи, основні вимоги, структура, порядок затвердження. Критерії оцінювання кваліфікаційної роботи. Публічний захист кваліфікаційної роботи: зміст процедури і порядок проведення. Упровадження результатів кваліфікаційної роботи.

Тема 8. Організаційні аспекти наукової діяльності

Науковий колектив та базові принципи його створення: гетерогенності, комплексності, сумісності, відповідності, перманентності, «команди» (стабільності), оптимальності кількісного і якісного складу. Наукові школи, їх відмітні риси від звичайного наукового колективу та роль у науці. Основні принципи управління науковим колективом. Основні права та

обов'язки керівника наукової установи. Типові конфлікти в науковому колективі. Особливості управління конфліктами в науковому колективі. Наукова організація та гігієна розумової праці. Наукова етика. Авторське право.

Тема 9. Патентне право як інструмент захисту результатів наукової інтелектуальної діяльності

Поняття промислової власності. Патентне право в об'єктивному та суб'єктивному значенні. Об'єкти патентного права. Поняття й ознаки винаходу (корисної моделі) та промислового зразка. Автори винаходів, корисних моделей, промислових зразків та їх права. Патентовласники, правонаступники, патентні повірені. Оформлення прав на винаходи, корисні моделі і промислові зразки. Патент як документ, що засвідчує право на винахід, корисну модель, промисловий зразок. Державна охорона об'єктів патентного права в Україні. Критерії охороноздатності та термін охорони об'єктів інтелектуальної власності на які видано патент. Відповідальність за порушення патентних прав.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин							
	денна форма				заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		л	п	с.р.		л	п	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Розділ 1. Методологічні засади наукового дослідження								
Тема 1. Роль і завдання науки в сучасних умовах	12	1	1	10	12			12
Тема 2. Організація науково-дослідної роботи в Україні	14	2	2	10	12			12
Тема 3. Структурне розуміння методології наукового дослідження	13	2	2	9	13	1		12
Тема 4. Основні методи наукових досліджень та їх характеристика	14	2	2	10	13	1		12
Тема 5. Вибір, етапи та економічна ефективність наукового дослідження	14	2	2	10	13	1		12
<i>Разом за розділом 1</i>	67	9	9	49	63	3		60
Розділ 2. Організація та оформлення результатів науково-дослідної роботи								
Тема 6. Інформаційне забезпечення наукових досліджень	14	2	2	10	14	1		13
Тема 7. Курсові і кваліфікаційна роботи: вимоги до оформлення, захист	13	2	2	9	16	1	2	13
Тема 8. Організаційні аспекти наукової діяльності	14	2	2	10	14	1		13
Тема 9. Патентне право як інструмент	12	1	1	10	13			13

захисту результатів наукової інтелектуальної діяльності								
<i>Разом за розділом 2</i>	53	7	7	39	57	3	2	52
<i>Усього годин</i>	120	16	16	88	120	6	2	112

Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№	Назва семінарського завдання	Години	Форма контролю	Бали
1	2	3	4	5
1	Практичне завдання 1. Роль і завдання науки в сучасних умовах	1	Презентація	5
2	Практичне завдання 2. Організація науково-дослідної роботи в Україні	2	Захист практичного завдання	5
3	Практичне завдання 3. Структурне розуміння методології наукового дослідження	2	Захист практичного завдання	5
4	Практичне завдання 4. Основні методи наукових досліджень та їх характеристика	2	Захист практичного завдання	5
5	Практичне завдання 5. Вибір, етапи та економічна ефективність наукового дослідження	1	Захист практичного завдання	5
6	Контрольна робота за модулем 1 Методологічні засади наукового дослідження	1	Контрольна робота	10
7	Всього за розділом 1. Методологічні засади наукового дослідження	9		35
8	Практичне завдання 6. Інформаційне забезпечення наукових досліджень	2	Захист практичного завдання	5
9	Практичне завдання 7. Курсові і кваліфікаційна роботи: вимоги до оформлення, захист	2	Захист практичного завдання	5
10	Практичне завдання 8. Організаційні аспекти наукової діяльності	2	Захист практичного завдання	5
11	Практичне завдання 9. Патентне право як інструмент захисту результатів наукової інтелектуальної діяльності	1	Захист практичного завдання	5
	Всього за розділом 2. Організація та оформлення результатів науково-дослідної роботи	7		25
	ВСЬОГО ЗА СЕМЕСТР	16		60

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	2	3
	Розділ 1. Методологічні засади наукового дослідження	49
1.	Вивчення лекційного матеріалу за темою Роль і завдання науки в сучасних умовах	10
2.	Вивчення лекційного матеріалу за темою Організація науково-дослідної роботи в Україні	10
3.	Вивчення лекційного матеріалу за темою Структурне розуміння методології наукового дослідження	9
4.	Вивчення лекційного матеріалу за темою Основні методи наукових досліджень та їх характеристика	10
5.	Вивчення лекційного матеріалу за темою Вибір, етапи та економічна ефективність наукового дослідження. Підготовка до поточного контролю	10
	Розділ 2. Організація та оформлення результатів науково-дослідної роботи	39
6.	Вивчення лекційного матеріалу за темою «Інформаційне забезпечення наукових досліджень», підготовка до практичного заняття	10
7.	Вивчення лекційного матеріалу за темою «Курсові і кваліфікаційна роботи: вимоги до оформлення, захист», підготовка до практичного заняття	9
8.	Вивчення лекційного матеріалу за темою «Організаційні аспекти наукової діяльності», підготовка до практичного заняття	10
9.	Вивчення лекційного матеріалу за темою «Патентне право як інструмент захисту результатів наукової інтелектуальної діяльності», підготовка до практичного заняття	10
	ВСЬОГО	88

7. Методи навчання

- опитування
- лекції
- відеоконференції
- практичні заняття
- інфографіки
- дискусії
- підготовка презентацій
- групові та індивідуальні консультації
- текстові повідомлення
- самостійна робота студентів
- залік

8. Методи контролю

Система оцінювання знань, вмінь та навичок студентів передбачає виставлення оцінок за усіма формами проведення занять.

Перевірка та оцінювання знань студентів може проводитись в наступних формах:

1. Поточний контроль проводиться у формі усного опитування, поточного тематичного тестування, виступів або оцінки виконання завдань на практичних заняттях.

2. Проміжний контроль здійснюється після вивчення логічно завершеної частини робочої програми дисципліни у формі контрольної роботи.

3. Підсумковий контроль у формі заліку проводиться з метою оцінки результатів вивчення дисципліни студентами.

Загальна оцінка за дисципліною складається та виставляється за виконання практичних завдань, самостійної роботи, контрольних робіт та підсумкового контролю.

Контроль активності на практичних заняттях:

Оцінювання проводиться за такими критеріями:

1. розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;

2. ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;

3. уміння поєднувати теорію з практикою при розв'язанні задач, проведення статистичного аналізу при виконанні завдань, віднесених до самостійного опрацювання, та завдань, винесених на розгляд в аудиторії;

4. логіка, структура, стиль, викладання матеріалу в письмових роботах і при виступі в аудиторії, вміння обґрунтувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки.

Проміжний контроль

Проміжний контроль знань передбачає виявлення рівня опанування матеріалу лекційного матеріалу та вміння застосовувати його для вирішення практичної ситуації і проводиться у вигляді розрахункового завдання, яке містить практичні задачі різного рівня складності.

Проведення підсумкового контролю

Підсумковий контроль здійснюється та оцінюється за двома складовими: лекційний (теоретичний) матеріал та практичне завдання. Підсумковий контроль проводиться у письмовій формі, після того як розглянуто увесь теоретичний матеріал та виконані контрольні роботи. Студент вважається допущеним до заліку на підставі: наявності всіх виконаних практичних завдань та написання контрольної роботи.

9. Схема нарахування балів для підсумкового семестрового контролю при проведенні семестрового заліку

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання										Разом	Залік	Сума
Розділ 1. Методологічні засади наукового дослідження					Розділ 2. Організація та оформлення результатів науково-дослідної роботи							
T1	T2	T3	T4	T5	KP	T6	T7	T8	T9			
5	5	5	5	5	10	5	5	5	5	60	40	100

T1, T2 ... – теми розділів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	для дворівневої шкали оцінювання
90-100	зараховано
70-89	
50-69	
1-49	не зараховано

10. Рекомендована література

Основна література

1. Демківський А. В. Основи методології наукових досліджень : навч. посібн. К. : Акад. муніцип. упр., 2012. 276 с.
2. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посіб. для ВНЗ. К. : Кондор, 2009. 206 с.
3. Михайлов В. М. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посібник. Х. : ХДУХТ, 2018. 220 с.

Допоміжна література

4. Економічні дослідження (методологія, інструментарій, організація, апробація) : навч. посібн. ; за ред. А. А. Мазаракі. К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т., 2010. 280 с.
5. Козирєва О.В. Методологія і організація наукових досліджень. Методичні рекомендації до самостійної роботи здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю Менеджмент. Х.: Вид-во НФаУ, 2018. 30 с.
6. Козирєва О.В. Методологія і організація наукових досліджень. Методичні рекомендації щодо практичної роботи здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю Менеджмент денної та заочної форм навчання. Х.: Вид-во НФаУ, 2018. 47 с.

7. Краус Н. М. Методологія та організація наукових досліджень : навч.-метод. посібн. Полтава : Оріяна, 2012. 180 с.

8. Шейко В.М., Кушнарченко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності. К.: Знання Прес, 2019. 308 с.

9. Юринець В. Є. Методологія наукових досліджень : навч. посібн. Львів : ЛНУ, 2018. 179 с.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Законодавство України URL: <http://www.rada.kiev.ua/>;
<http://www.nau.kiev.ua/>; <http://www.ukrpravo.kiev.com/>;
<http://www.liga.kiev.ua/>.

2. Євтушенко В.А., Козирєва О.В. Методологія та організація наукових досліджень: дистанційний курс. URL: <https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=4944>

2. Методологія науки [Електронний ресурс]. URL: <http://www.interpedagogika.ua/>.

3. Методологія науки – Fajr. URL: sites.google.com/site/fajrru/Home/scientific.

4. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>.

5. Бібліотечно-інформаційний ресурс (книжковий фонд, періодика, фонди на електронних носіях тощо) Харківської державної наукової бібліотеки ім. В.Г. Короленка (<http://korolenko.kharkov.com/> 61003, м. Харків, провулок Короленка,18 +38(057)731-11-01), Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського (<http://www.nbuv.gov.ua/> , Київ, просп. 40-річчя Жовтня, 3 +380 (44) 525-81-04).

6. Студентська наукова бібліотека. URL: <http://lib.nuph.edu.ua/>

7. Університетський репозитарій ХНУ (наукові статті, автореферати дисертацій та дисертації, навчальні матеріали, студентські роботи, матеріали конференцій, патенти, комп'ютерні програми, статистичні матеріали, навчальні об'єкти, наукові звіти).

8. Вища освіта України і Болонський процес: Навч. посіб. / Ред. В. Г. Кремень. URL: <http://nayrok.com.ua/elknugu/183-vischa-osvta-ukrayini-bolonskiy-proces.html>

9. Гура О. І. Педагогіка вищої освіти: вступ до спеціальності: Навч. посіб. URL: <http://www.twirpx.com/file/325959/>

10. Збірник нормативно-правових документів з питань вищої освіти. URL: <http://www.smcae.kiev.ua/library.php?act=book&id=35>

11. Інформаційно-аналітичний портал про вищу освіту в Україні та за кордоном. URL: <http://vnz.org.ua/>